

Факултет Природни науки и образование

Компетентностна характеристика

на

Специалност: **Предучилищна и начална училищна педагогика**

Професионално направление: **1.2. Педагогика**

Област на ВО: **1. Педагогически науки**

ОКС „Магистър“

Професионална квалификация: **педагог-начален учител, педагог-детски
учител**

Срок на обучение: **2,5 години (5 семестъра)**

Форма на обучение: **редовна / задочна**

I. ПРОФИЛ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

• АКТУАЛНОСТ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

Специалността *Предучилищна и начална училищна педагогика* е актуална с оглед на необходимостта от подготовка на педагогически специалисти, които могат да осигурят висококачествено образование, възпитание и социална интеграция на учениците в предучилищна и начална училищна възраст с оглед на съвременните предизвикателства, които поставя пазара на труда в регионален, национален и международен план.

Актуалността на специалността е обусловена също така и от сериозният недостиг на учители, който може да изпитат образователните системи на Стария континент, съгласно данните от проучването на Европейската комисия – „The teaching profession in Europe“¹ (2015) върху демографските миграционни потоци във всяка държава-член на Европейския съюз. Сравнително високата възраст на действащите учители, включително и в България, в която едва 25 % от действащите учители, са на възраст под 40 години, поставя въпроса за необходимостта от целенасочени действия по отношение на повишаване привлекателността на учителската професия.

Подобна гледна точка е изразена и в „Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в република България (2021 - 2030)“², в която се посочва, че създаването на общност от мотивирани и компетентни учители, може да бъде постигнато само като резултат от „повишаване на привлекателността и престижа на учителската професия и обезпечаване на системата на образованието в дългосрочен план с учители във всички образователни институции и по всички дисциплини“ (Стратегическа рамка, 2021, с. 24).

• ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основна цел на обучението е да подготви квалифицирани специалисти, които компетентно и творчески да ръководят възпитателно-образователния процес с деца от 3 до 7 годишна възраст и от 7 до 11 годишна възраст.

Специфичните цели на обучението включват висока професионална подготовка, богата езикова култура и познания в областта на психолого-педагогическите дисциплини, разкриващи особеностите на когнитивното, емоционалното и физическото развитие на децата в предучилищна възраст и на учениците в начална училищна възраст; основите на технологията на обучението

¹ Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. (2015). The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies, Eurydice Report, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

² Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030), < <https://www.mon.bg/bg/143> > [Актуална към 24.03.2021 г.]

по различните частно-научни дисциплини; особеностите и изискванията на европейските измерения на образованието.

• ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕБНИЯ ПЛАН

○ Основни **структурни характеристики** на учебния план

Обучението по специалността е съобразено с Наредба за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“ от 11.11.2016 г и НАРЕДБА № 15 от 22.07.2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.

○ **Съдържателни параметри** на учебния план

Основните модули от дисциплини са:

– **Модул от дисциплини, осигуряващи фундаменталната подготовка** на студентите – включва дисциплини като: *История на педагогиката и българското образование, Литературознание, Фонетика и лексикология на българския език, Морфология и синтаксис на българския език, Математика, Основи на природните науки, Предучилищна педагогика, Дидактика, Обща психология, Теория на възпитанието, Езикознание, Възрастова психология, Сравнително образование, Педагогическо общуване, Педагогическа психология* и др. Обучението по информационни и комуникационни технологии и работа в дигитална среда дава възможност на бъдещия детски и начален педагог успешно да използва електронни учебни материали и електронни форми на обучение.

– **Модул от дисциплини, осигуряващи специална методическа подготовка**, която се осъществява чрез изучаване на частните методики за изграждане на конкретен методически подход у педагозите. Методиките разкриват система от специфични способности, похвати, форми и средства за ръководене на игровата, учебната, трудовата, битовата, класната и извънкласната дейност на децата в детската градина и началното училище. Методическата подготовка се осъществява чрез изучаване на дисциплините: *Педагогика и технология на играта, Методика на физическата култура в детската градина, Методика на запознаване с околния свят, Методика на музикалната култура в детската градина и Методика на музикалното възпитание в началното училище, Методика на физическото възпитание в началното училище, Методика на формиране на елементарни математически представи, Методика на изобразителната дейност в детската градина, Методика на обучението по български език и литература в детската градина, Методика на обучението по математика в началното училище, Методика на обучението по човекът, обществото и природата, Методика на обучението по български език и литература в началното училище, Методика на конструирането технологиите*

и детския труд, Методика на физическото възпитание в началното училище, Методика на изобразителното изкуство в началното училище, Методика на обучението по технологии и предприемачество в началното училище и други дисциплини.

– **Методическата подготовка** дава възможност на специалиста да организира и провежда разнообразни по вид форми на обучение и възпитание с подрастващите, да осъществява възпитателната дейност в условията на игрови, художествено-развлекателни, спортни, конструктивни и трудови дейности.

– **Профилирана подготовка** на бъдещите педагози включва три вида практика в детската градина и началното училище: *Хоспитиране (наблюдения, съпроводени с коментар), Текуща педагогическа практика и Стажантска практика.* Така се постига равнопоставеност между теоретичната и практическата подготовка на студентите.

Избираемите дисциплини надграждат подготовката на студентите-педагози по проблеми, свързани със специализираната им подготовка и са ориентирани към придобиване на ключови компетентности, свързани с професионално-педагогическата им реализация.

Предвидено е задължително изучаване на **факултативни дисциплини**.

Интеграцията от фундаментални, специализиращи и допълнителни дисциплини позволява да се осъществи задълбочена и качествена подготовка на учители в областта на предучилищното и началното образование.

○ **Методологични и технологични аспекти**

Проверката и оценката на знанията, уменията и професионалните компетенции се осъществява съобразно изискванията на учебния план и включва текущ и/или заключителен семестриален контрол. Формите на контрол, избрани от преподавателите, са отразени в съответната учебна програма и съответстват на заложените форми за оценяване в учебния план. Оценяването е по шестобалната система. Текущият контрол включва следните методи: тест; самостоятелно проучване по дадена тема и защита на теза (курсова задача или курсова работа); беседа; рефериране на научни текстове и др. Заключителният контрол представлява полагане на писмен изпит по дисциплината или формирането на крайна оценка в резултат на текущо оценяване през семестъра (текуща оценка).

Обучението по специалността е с продължителност от 5 (пет семестъра), като общият брой кредити за целия курс на обучение е 150 ECTS кредити.

● **ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ**

Професионалното предназначение на магистъра по *Предучилищна и начална училищна педагогика* е да осигурява ефективност на възпитателния и на грамотителния процес в детската градина и началното училище.

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* има следните възможности за професионална реализация:

- учител в детска градина/учител в подготвителна група в училище;
- начален учител;
- учител в група за целодневна организация на учебния ден I-IV клас;
- учител в група за предучилищно образование в специално училище;
- ръководител и преподавател в центрове за работа с деца, в детски школи и групи за извънкласна дейност;
- длъжност в детските отдели и институции за масова и художествена комуникация;
- консултант-експерт в институции, работещи с деца от предучилищна и начална училищна възраст;
- конкурсно-административни длъжности в държавни и частни образователни институции за работа с деца от предучилищна и начална училищна възраст;
- ръководители на екипи или членове на екипи в неправителствени организации, фондации и др.
- ръководители на екипи или членове на екипи в неправителствени организации, фондации и др.

II. КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПРОФИЛ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

Компетентностният профил на специалността е изграден въз основа на спецификата на обучението на студентите в професионално направление 1.2. Педагогика, като съчетава в себе си дескрипторите на:

- *Европейската квалификационна рамка (ЕКР)* за резултатите от ученето за Ниво 7³;
- *Националната квалификационна рамка на РБългария (НКР)* за ниво Ниво 7;
- *Рамката за дигитална компетентност (DigComp2.0)*.

Едновременно с това компетентностната характеристика на специалност “Предучилищна и начална училищна педагогика” е изградена и върху *ключовите*

³ Ниво 7 – Магистър след „професионален бакалавър по..” от същото професионално направление (120 кредита по ECTS); Магистър след бакалавър по същата специалност (60 кредита по ECTS); Магистър след бакалавър по друга специалност (120 кредита по ECTS)

умения за ученето през целия живот⁴, дефинирани от Европейската комисия, които включват знания, умения и компетенции, необходими за личностно развитие, пригодност за работа, социална интеграция и активна гражданска позиция в локален, регионален, национален и глобален контекст.

Компонентите на компетентностната характеристика включват:

- **знания** – основни и фактологически;
- **умения** – познавателни (включват използването на логическо, критическо, интуитивно и творческо мислене) и практически (включват сръчност и използване на методи, материали, уреди и инструменти);
- **компетентности**;
- **отношения.**

Компонент 1: ЗНАНИЯ

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава широк спектър от теоретични и практически знания, специализирани в областта на педагогическите науки и психологията;
- притежава високо специализирани знания (вкл. и знания за най-новите достижения в сферата на образованието, природните и обществените науки), които използва като основа за оригинално мислене /или научноизследователска дейност;
- познава, разбира и изразява теории, концепции, принципи и закономерности, свързани с образованието на деца и ученици в предучилищна и начална училищна възраст;
- владее високоспециализирани практически насочени и теоретични знания, вкл. авангардни, които формират основата за оригиналност в разработването и прилагането на нови идеи и решения при в областта на педагогиката;
- демонстрира критично осъзнаване на знанията в областта и осмисля допирните точки / връзките между различните изучавани области – теория на възпитанието, дидактика, психология, методика на обучението по... .

Компонент 2: УМЕНИЯ

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- владее богат набор от практически и познавателни умения и подходи, необходими за разбирането на абстрактни проблеми и разработването на творчески решения в педагогическата сфера;

⁴ European Union. *Key Competences for Lifelong Learning*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019 <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>>

- притежава специализирани умения за решаване на проблеми при планирането и реализирането на научни изследвания;
- умее да интегрира знания от нови области (вкл. и иновативни знания) при откриването на творчески решения на конкретен проблем, при провеждането на научни изследвания и/или въвеждането на иновации в сферата на образованието;
- проявява гъвкавост, като развива нови умения в отговор на новопоявили се знания или практики;
- формулира ясна, точна и адекватна преценка за дадена ситуация (вкл. и в случаи на недостатъчна информация или в условията на непредсказуемост);
- проявява инициативност в работата си и в ученето в условията на динамично променящия се пазар на труда;
- познава, разбира и прилага нормативните документи, регламентиращи работата в сферата на училищното образование.

Компонент 3: КОМПЕТЕНТНОСТИ

➤ Грамотност

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава умения за устно и писмено общуване в различни комуникативни ситуации;
- наблюдава и адаптира начина си на общуване в зависимост от ситуацията;
- мисли критично, като разглежда поставените въпроси от различни гледните точки;
- формулира информирана оценка въз основа на критическо осмисляне на информацията по поставените проблеми.

➤ Мултилингвална компетентност

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава знания по отношение на лексиката, граматично-функционалните категории на английския език;
- познава общественото устройство и културната специфика на представителите на езиковата общност, чиито език студентът усвоява като чужд;

➤ Математическа компетентност и компетентности в наука, технологии и инженерство

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- разчита статистически данни, графики, таблици и др., които да използва при обучението си или при разработването на научни изследвания и/или публикации;

- прилага изследователски подход при решаването на поставените задачи, чрез планирането и провеждането на научен експеримент;

➤ **Дигитална компетентност**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- разбира как цифровите технологии подпомагат общуването, творчеството и иновациите, като осъзнава техните възможности, ограничения, влияние и съответните рискове;
- познава и спазва правните и етични норми при използването на дигитални технологии в учебния процес, при самоподготовка и при общуване със студенти и преподаватели;
- познава функциите и умее да работи с различни устройства и софтуер с цел общуване с другите студенти и с преподаватели по време на обучението, при самостоятелната си подготовка за учебните занятия и при реализирането на научноизследователска дейност в дигитална среда (вкл. и разработване на научни публикации под ръководството на преподавател);
- познава и умее да работи с различни софтуерни образователни програми.

➤ **Лични и социални компетентности и компетентност за учене**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава умения за задълбочено оценяване на собствените си знания, умения и компетенции, вкл. и да идентифицира потребностите си от нови знания, умения и компетенции;
- владее богат понятиен апарат в областта на педагогиката;
- проявява концептуално и абстрактно мислене;
- притежава умения за ефективна работа в екип (вкл. и с представители на други култури);
- демонстрира толерантност, проявява емпатия и приема гледни точки, различни от неговата;
- уважава културните различия и да проявява отвореност към другостта;
- спазва етичния кодекс за работа с деца и с педагогическата общност.

➤ **Граждански компетентности**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава знания за основните понятия и събития, свързани с индивиди, групи, работнически организации, обществото, икономическите процеси и културата;
- познава общите европейски ценности и основните човешки права;
- може да посочи и познава основни събития и исторически личности от националната, европейската и световната история;

- притежава знания за климатичните и демографски промени в света, както разбира последиците от тях;
- умее да участва ефективно в общественоразноползвателни инициативи (напр. във връзка с устойчивото развитие на обществото на местно, регионално, национално и международно ниво);

➤ **Познания за (собствената и други) култури и комуникативна компетентност**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- изразява мнение и отношение по въпроси от областта на възпитанието и обучението чрез използване на качествени и количествени данни, описания и оценки;
- умее да представя ясно и достъпно собствените си идеи и решения на проблеми пред специалисти в областта на образованието и пред неспециалисти, като използва широк спектър от техники и подходи;
- разработва и представя аргументирани схващания относно педагогическата теория и практика;
- обосновава аргументирано предложения за усъвършенстване процеса на педагогическо взаимодействие в предучилищна и начална училищна възраст;
- общува пълноценно на поне един чужд език;

➤ **Предприемаческа компетентност**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- познава икономическите и социалните възможности и предизвикателства пред работодателите, бизнеса и обществото в национален и международен аспект;
- познава и използва разнообразни подходи при планирането на проекти, управлението на процеси и ресурси;
- взема самостоятелно решения, да поема премерени рискове в образователната среда.

➤ **Професионални компетентности**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава теоретични знания по педагогика, психология и методиките на обучение в детската градина и началното училище и умее да ги прилага за организиране и провеждане на учебна и възпитателна дейност;
- познава държавните образователни стандарти и умее да дефинира ясни образователни цели;
- познава и планира използването на иновативни образователни технологии, методи и техники на обучение;

- познава особеностите на детското развитие в различните му аспекти и умее да отчита индивидуалните потребности на децата и учениците;
- познава и прилага методи за работа в интеркултурна среда, за подкрепа и мотивиране на деца и ученици със специални образователни потребности, деца в риск, както и методи за разгръщане потенциала на надарените деца;
- познава възможностите на информационните и комуникационни технологии за повишаване ефективността на възпитателно-образователния процес. Подпомага учениците за формиране на дигитални умения;
- познава и прилага методи за развитие на творческото и критическото мислене на децата и учениците, за развитие на уменията им за подбор и преценка на полезността на информацията от различни източници;
- познава и насърчава формирането на ключовите компетентности за учене през целия живот;
- проявява положително отношение към възможностите за повишаване на професионалната си квалификация и има изградени умения за оценка на своята педагогическа работа;
- умее да планира и провежда диагностично-прогностична дейност с деца от предучилищна възраст и ученици от начална училищна възраст;
- притежава умения да влияе позитивно върху груповите процеси, да поддържа необходимата дисциплина и позитивна емоционална атмосфера, да възпитава учениците в дух на толерантност, формира гражданска позиция и насърчава развитието на самостоятелността на учащите.

➤ **Отговорност и самостоятелност**

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- проявява творчество и новаторство при управлението на екипи и при решаването на разнообразни проблеми (напр. в условията на непредсказуемост и др.)
- проявява творчество и новаторство при разработването на проекти в областта на образованието;
- демонстрира умение да инициира процеси и организира дейности, които изискват управление на екипи / формулиране на политики / решаване на проблеми, свързани с педагогическата практика и т.н.;
- демонстрира качества на лидер;
- поема отговорност при осигуряването на личен принос при решаването на конкретен проблем чрез демонстриране на професионални знания и практически умения в областта на образованието.

Компонент 4: ОТНОШЕНИЯ

Магистърът по *Предучилищна и начална училищна педагогика* следва да:

- притежава отвореност към иновациите и техническия прогрес;
- демонстрира положително отношение към провеждането на критичен и конструктивен диалог;
- цени културното многообразие, интерес и любопитство към различните езици и общуването с представители на различни култури;
- демонстрира положително отношение към опазването на околната среда;